

778. Ad 1. confir. neg. conseq. si intelligatur dissimilitudo adæquate sumpta. Utramque hanc respon- sionem jam sæpius explicavimus. videri possunt superius dicta n. 327. n. 578. n. 664. Eadem responsio datur, aut eadem distinctio reponitur, si objiciatur, juxta nos non posse amari penam conformem delicto; eo quod juxta nos illa conformitas involveret ipsum delictum. Ad 2. confir. dist. ma. ita, ut etiam eadem partes veniant in recto in utraque denomina- tione. neg. ma. ut hoc non fiat. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. Ex hac autem differentia sequitur, quod vera sit hæc propositio: *Homo dissimilis equo est rationalis*; non vero ista: *Equus dissimilis homini est rationalis*; nam in priori quidem propositione convenit recto hoc predicatum, & hinc de ea denomina- tione potest affirmari: secus res se habet in propo- sitione posteriore. vide n. 663.

779. Ob. 7. Ratio fundandi est id, quod fundat relationem: sed nihil fundat seipsum: ergo ratio fun- dandi non est relatio. Confr. Juxta nos non potest dari discrimen inter relationem predicamentalem, & transcendentalem: hoc est absurdum: ergo. prob. ma. eadem e. g. actio generativa esset relatio predicamen- talis, & transcendentalis inter patrem & filium: ergo. Resp. dist. ma. ratio fundandi fundat relationem, hoc est, ratio fundandi est forma denominans relati- vum, & ratio, cur unum referatur ad alterum. conc. ma. in alio sensu. neg. ma. & dist. mi. nihil fundat seipsum, in hoc tantum sensu, quod sit ratio, cur ipsum, vel etiam aliud, referatur ad alterum. neg. mi. in alio sensu. om. mi. & neg. conseq. Certe tam complexum, quam modus superadditus, debent esse ratio, cur ipsa, vel alia referantur ad Deum, & sic in hoc sensu fundare suam relationem, vel seipsa: si tamen adversariis displiceat hic modus loquendi, forte minus proprius, debent accusare auctores anti- quos, a quibus est derivatus.

780. Ad confir. neg. ma. ad prob. neg. ant. nam actio generativa non est relatio transcendentalis filii ad pa- trem; neque enim illum transcendentaliter refert ad hunc: sed tantum refert transcendentaliter actio seipsam ad patrem, & etiam ad filium. Unde in hoc ca- su ratio fundandi non refert eadem extrema transcen- den-

In quo consistat Relatio Prædicamentalis. 411
dentaliter, & prædicamentally ad invicem: sed ali- qua extrema refert prædicamentally, alia vero tran- scendentaliter: quod etiam debent admittere adver- sarii; nam e. g. modus, vel complexum, referunt pa- trem ad filium, & vicissim, prædicamentally: at seipsa referunt ad Deum transcendentaliter.

781. Dices. Ipsa actio generativa habet etiam re- lationem coexistentie ad patrem, & filium: & ipsa etiam est partialis ratio fundandi hujus relationis: ergo ipsa est etiam relatio prædicamentally ad patrem, & filium. Resp. si actio non sit identificata cum duratio- ne sua, hoc argumentum fors posset hic evitari: sed rediret statim in duratione, e. g. patris; nam hæc ut- pote modus habet relationem transcendentalem ad pa- trem, & ut ipsi coexistens habet etiam relationem prædicamentalem; unde conc. totum.

Non est absurdum, quod eadem res ad eundem terminum habeat relationem aliquam prædicamenta- lem, & aliam transcendentalem: id quod videtur ab omnibus debere admitti in relationibus creaturarum ad Deum; nam quælibet creatura, sive absoluta, sive modalis, refertur transcendentaliter ad Deum, & simul etiam in relatione dissimilitudinis, vel coe- xistentie, prædicamentally, ut diximus num. 720. Interim discrimen semper manet satis magnum in- ter relationem transcendentalem, & prædicamenta- lem; quod in illa relatio, & ratio fundandi, sit ad- æquate identificata fundamento: in ista vero ratio fundandi sit, vel adæquate, vel saltem inadæquate distincta a fundamento.

DISPUTATIO V.

De Signis.

782. **T**Ractatibus de Prædicamentis subdit Aristo- teles libros *Perihermenias*, seu *de interpretatione*: quæ vox juxta eruditissimos Conimbricenses. *proem. in hos libros* hic aliud non significat, quam manifestationem interiorum conceptuum, quorum scilicet interpretes sunt voces. Ex primaria autem intentione (ut volunt iidem Conimbricenses *de scopo, institutoque hujus operis*, id est *libri perihermenias*))

412 Pars I. Disp. V. Quæst. I. Art. I.
 nias) videtur Philosophus in his libris agere, non
 de qualibet voce, sed de enunciatione, seu secunda
 mentis operatione. Ut autem hujus proprietates,
 nempe universalitatem, particularitatem, affirmatio-
 nem, negationem, modum &c. accuratius explicare
 possit, præmittit c. 1. notitiam aliquam de notis,
 seu signis (nam voces sunt signa conceptuum) tum
 c. 2. agit de nomine, & c. 3. de verbo, ex quibus
 scilicet componitur enunciatio: inde c. 6. agit de
 veritate, earum præsertim propositionum, quæ de
 futuris contingentibus fiunt. Quia tamen horum ple-
 raque jam sunt explicata in Summulis, ideo hoc lo-
 co tantum solet tractari de duobus, nempe de si-
 gnorum, maxime vocum significatione, atque de ve-
 ritate. Et de his nos quoque per duas questiones
 agemus.

QUÆSTIO PRIMA.

De Vi Significativa Signorum, maxime Vocum.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Signum.

783. **S**ignum ex S. Augustino l. 2. de doctrin. Christ.
 c. 1. est res, præter speciem, quam ingerit
 sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cognitionem
 venire. Hæc tamen definitio universalis non est, nec
 nisi signis instrumentalibus, & sensibilibus (quæ qui-
 dem hominibus, sensu præcipue moveri solitis, præ-
 cipua sunt) convenit; quare universalior quedam sta-
 tuta est ex S. Thoma q. 9. de verit. a. 4. ad 4. ubi
 ait: Possumus signum dicere quodcumque notum, in
 quo aliquid cognoscatur: itaque Signum est id, in
 quo, aut ex quo notum, aliud cognoscitur: vel paulo
 clarius: Signum est, quod vel formaliter, vel obje-
 ctive, ducit in cognitionem alterius.

Jam formaliter ducere in cognitionem alterius est
 esse formam, quæ potentiam denominat cognoscentem:
 & sic in cognitionem alterius ducit ipsa cog-
 nitio, quæ propterea dicitur signum formale. At
 objective ducere in cognitionem alterius est esse obje-
 ctum.

413
 Quid, & quotuplex sit signum.
 tum, quod ut cognitum facit etiam cognoscere
 aliud, atque vocatur signum instrumentale: & tale
 est e. g. fumus, ex quo cognoscitur ignis.

784. Dividitur autem signum in genere in remem-
 orativum, seu rei præteritæ: in demonstrativum, seu
 rei præsentis: in prognosticum, seu rei futura: in sen-
 sibile, seu sensibus perceptibile, & insensibile, seu
 sensibus imperceptibile: in naturale, quod ex natu-
 ralibus principiis vim suam habet, & in supernatu-
 rale, quod principiis supernaturalibus vim suam de-
 bet: in fallibile, & infallibile, quæ non indigent
 explicatione: in verum, quod non adest, quin etiam
 adsit suum significatum: & falsum, quod adest sine
 suo significato. Ubi nota, ad verum signum non
 requiri, ut ipsum semper adsit, quando adest signi-
 ficatum, sed tantum, ut ipsum non adsit sine suo
 significato. Sic rugitus est signum leonis viventis,
 quamvis leo possit vivere sine rugitu. Aliæ diviso-
 nes signi in genere, si forte afferantur, facile ex
 ipsis terminis intelligentur. Restant exponendæ di-
 visiones signi instrumentalis.

785. Dividitur 1. Signum instrumentale in signum
 naturale, & morale. Illud, seu naturale (quod hic
 sumitur, non ut oppositum supernaturali, sed morali)
 est, quod habet naturalem connexionem cum
 significato: tale signum est causa necessaria respectu
 sui effectus, e. g. nubes densa respectu pluviarum:
 vel est effectus respectu cause, e. g. fumus respectu
 ignis: vel etiam unus effectus connexus cum altero,
 e. g. fulgura respectu tonitruum. Hinc ille versus:
 Pallida luna pluit, rubicunda flat, alba serenat:
 nempe varius color apparens lunæ, ratione atmos-
 phæræ terrestri, indicat, aut pluvias, aut ventos,
 aut serenitatem. Hinc regulæ ortæ de nocenda anni,
 ac mensium tempestate, quæ dicuntur rustica.

Alterum vero, seu signum morale est, quod habet,
 aliquam connexionem cum re significata, vel ex
 consuetudine: sic ex. gr. mappa mense instrata est
 signum prandii, vel cœnæ; licet per se mappa non
 sit instituta ad significandum prandium, vel cœ-
 nam: sic etiam vestis virilis est signum viri: vel
 habet connexionem ex institutione hominum: &
 hoc vocatur etiam signum ex institutione hominum,
 vel

vel *signum ad placitum*: sic hedera appensa ad fores domus est signum vini vendibilis, & circulus stramineus est signum vendibilis cerevitiæ: sceptrum est signum regis &c. Hoc signum ex institutione hominum subdividitur in *signum privatum*, quod uni soli significat, vel privata auctoritate est institutum: & in *publicum*, quod publica auctoritate pro communitate est institutum.

786. Dividitur 2. Signum instrumentale in *signum speculativum*, & *practicum*. Prius, seu *speculativum*, est, quod non efficit suum significatum: sic hedera appensa domui non efficit vinum: sic hirundines, supra aquas volitantes, easque pennis saepe percutientes, sunt signum speculativum imminenti-um pluviarum. Posterius, sive *practicum* est, quod efficit significatum: sic ventus orientalis est nobis signum serenæ tempestatis, quam adducit: sic nubes gravis est signum pluviarum, & ignis est signum caloris: sic sacramenta novæ legis sunt signa practica gratiæ sanctificantis, quam efficiunt.

787. Dividitur 3. Signum instrumentale in *signum in actu primo*, & *signum in actu secundo*. Illud est, quod potest in cognitionem ducere: hoc, quod actu in cognitionem ducit. Dividitur 4. in *signum suppositivum*, & *signum pure manifestativum*. Illud, seu *pure manifestativum* est, quod solum indicat rem, non tamen pro ea substituitur tanquam vicarium rei significatæ, in ordine ad prædicationem, vel subjectionem: sic fumus est signum pure manifestativum ignis; nec enim prædicatum, quod convenit igni, e.g. lucidum, tribuitur fumo: sic etiam hedera est signum pure manifestativum vini; non enim, nisi per metaphoram, supponitur pro vino: & esset etiam valde audax tropus, si quis diceret: *Hedera bibitur*.

788. At alterum, seu *signum suppositivum* est, quod non tantum rem quomodocumque significat, sed etiam substituitur pro re, atque pro ista supponit: & talia signa sunt calculi in supputatione: item personæ in theatro: rursus voces in locutione pro rebus adhibita; nam his attribuuntur ea prædicata, quæ per se tantum conveniunt rebus, pro quibus substituiuntur, vel pro quibus supponunt.

Nota

Nota autem, plures aliquando ex his divisionibus, vel prædicatis signorum, in unum, idemque signum coincidere: sic cognitio reflexa est simul signum formale, & instrumentale: sic sacramenta novæ legis sunt signa speculativa, & rememorativa passionis Domini, & simul sunt signa practica, & demonstrativa gratiæ, atque prognostica gloriæ: sic clangor tubæ est signum naturale vitæ tubicinis, & signum morale progressus, vel regressus militum &c.

789. Objic. 1. Ex dictis sequeretur, causam esse signum effectus: sed hoc non est verum: ergo. prob. min. argumentum a causa ad effectum est a priori: argumentum a signo ad significatum est a posteriori: ergo causa non potest esse signum effectus. Confr. Deus non est signum creaturarum: ergo causa non est signum effectus. Resp. neg. min. ad prob. dist. 2. p. ant. argumentum a signo ad significatum est semper a posteriori. neg. ant. est sæpius a posteriori; quia scilicet sæpius noti sunt effectus, quam causa. conc. ant. & neg. conseq.

Ad confr. om. ant. dist. conseq. ergo non omnis causa est signum effectus. conc. conseq. nulla causa est signum effectus. neg. conseq. Deus imprimis est causa libera, nec habet connexionem cum creaturis, tanquam suis effectibus: nos autem num. 785. locuti sumus de causa necessaria, & habente connexionem cum effectu: dein hic modus loquendi, vel dicendi, Deum esse signum creaturarum, non est usitatus. Si tamen potest probari, quod Deus ut cognitus ducat nos in cognitionem aliorum, non video, quid desit, quo minus Deus juxta definitionem, ab omnibus receptam, dicatur eorum signum.

790. Objic. 2. Juxta nos speculum, vel saltem species vivæ, essent signum inspicientis se in speculo: hoc non est verum: ergo. Resp. neg. 1. p. maj. at conc. 2. p. Speculum non est signum inspicientis; quia nemo cognoscendo, vel videndo præcisè speculum, cognoscit seipsum, ut patet manifeste in eo, qui non stat eo situ obversus speculo, ut species ex eo in ipsum reflectantur. Quare tantum quis cognoscit se ratione specierum a speculo reflexarum, in quocumque tandem istæ consistant.

Unde species impressæ sunt signum: de quibus tamen.

tamen dubitari potest, an sint signum formale, an instrumentale. Videtur tamen dicendum cum communi, ut testantur Conimbricenses in l. 1. Periherm. cap. 1. qu. 2. art. 3. sect. art. 1. quod sint signum formale; eo quod recipiantur in ipsa potentia, eamque informando per se ipsas constituent, ac denominent in actu primo, sive radicaliter cognoscencem, quod ex communi sufficit ad signum formale: cum insuper non sint proprie objectum, quod cognitum faciat cognoscere aliud, quod tamen requiritur ad signum instrumentale. Equidem forte posset dici, species posse vocari aliquo modo objectum; eo quod tanquam vicariæ ex parte objecti concurrant ad cognitionem: sed in lite fere vocabularia videtur potius loquendum cum communi.

791. Objic. 3. Qui cognoscit rem immediate per se, non dicitur, eam cognoscere per signum: ergo signum formale, seu cognitio, non est signum proprie dictum. Confr. Aliqui terminant, e. g. cognitio, vox, nomen &c. significant seipsos: ergo, si sunt signa, tunc signum non debet ducere in cognitionem alterius. Resp. dist. ant. non dicitur cognoscere per signum instrumentale. conc. ant. per signum formale. neg. ant. & conseq. Questio hæc est de modo loquendi, in qua standum auctoritate, quæ stat pro nobis. Ad confr. dist. conseq. signum non debet ducere in cognitionem alterius a se adæquate distincti. conc. conseq. saltem inadæquate distincti. neg. conseq. Isti termini autem non significant seipsos solos, sed plurimos alios.

792. Objic. 4. Juxta nos baculus esset signum verberum respectu canis, cui ostenditur: atqui non datur signum respectu brutorum: ergo. Resp. neg. maj. Baculus, nec ex natura sua, nec ex placito hominum, est signum verberum: si ergo canis eum videns fugiat, id oritur præcisè ex eo, quod species baculi, & species verberum, quas habet canis, sint inter se connexæ, & excitatis illis excitentur etiam istæ, moveantque phantasiam, & appetitum ad fugam. Id non negandum, quod ostensio baculi, certo modo facta, sit signum verberum, saltem conditionate futurorum, e. g. respectu servi, vel pueri, si nempe se male gerat.

An

An autem etiam tale signum sit respectu canis, pendet ex eo, an bruta cognoscant unum ex alio: circa quam questionem Cardinalis Sfondratus Log. l. 2. §. 1. num. 6. sentit, quod, etsi bruta non habeant cognitionem comparativam, tamen possint ex cognitione unius devenire in cognitionem alterius: & sic audito lupi ululatu fugit ovis, & columba, dum videt in aquis speciem, aut umbram accipitris, avolat. Alii tamen talem cognitionem brutis non concedunt: unde omnia explicant per connexionem specierum, de qua modo dictum.

ARTICULUS II.

In quo consistat Vis Significativa Signorum.

793. Dico 1. Vis significativa signorum naturalium in actu primo consistit in connexionem naturali, quam habent signa cum rebus significatis. Ita communis. Prob. Vis significativa est ratio formalis, per quam aliqua res denominatur significativa, seu potens ducere in cognitionem alterius: sed hæc ratio formalis nihil est aliud in signis naturalibus, quam connexio signi cum re significata; nam propter hanc connexionem signa naturalia possunt ducere in cognitionem rerum significatarum: ergo. Sane ideo fumus potest ducere in cognitionem ignis, non tantum materialiter, seu propter connexionem specierum, sed etiam formaliter, seu causando cognitionem illativam; quia est connexus cum igne, & ex ea connexionem tanquam medio termino potest inferri, quod adsit ignis.

794. Dico 2. Vis significativa signorum ad placitum in actu primo consistit in voluntate instituentium ea signa, que sit sufficienter manifestata, & moraliter perseverans. Ita iterum communis. Prob. Signa ista, e. g. hedera, vel voces, antecedenter ad eam voluntatem, non significant, & posita ea voluntate significant, e. g. hedera vinum vendibile, & vox quælibet certam aliquam rem: ergo per istam voluntatem ista signa fiunt significativa: non autem casualiter; quia voluntas ista nihil in ipsis producit: ergo formaliter: adeoque ista voluntas est ratio

ratio formalis, per quam ea signa denominantur significativa, in qua ratione, ut dictum *num. preced.* stat vis significativa.

795. Quæres, in quo consistat moralis perseverantia voluntatis instituentium signa. Resp. Hæc quæstio recurrit in plurimis materiis, & denominationibus moralibus; sic enim quæritur, in quo stet moralis perseverantia legis, consuetudinis, peccati habitualis &c. unde responsio potius petenda est a Theologo, vel Ethico, quam Logico: ut tamen aliquid dicam, ajo, posse dici, moralem perseverantiam voluntatis instituentium signa consistere in volitione eorum præterita, nec formaliter, nec virtualiter retractata.

Formaliter retractatur aliquid, quando per volitionem positive contrariam abrogatur, & tollitur: e. g. si Pontifex per aliquod decretum prohiberet, ne deinceps Episcopi uterentur mytra, cessaret hæc esse signum Episcopi. *Virtualiter* retractatur aliquid per contrariam consuetudinem, vel longum non usum: & sic retractata est institutio aliarum vocum, quæ antiquitus fuerunt, modo autem non amplius in usu sunt.

796. Hæc moralis perseverantia aliquando dicitur *habitualis*: aliquando autem *virtualis*, quæ ab habituali differt per hoc, quod ista, seu habitualis, in nullo effectu perduret: at vero virtualis perduret in aliqua sua virtute, seu effectu: e. g. intentio sanitatis, si ex ea movear ad ambulandum, virtualiter perseverat in ipsa ambulatione, tanquam suo effectu, etsi inter ambulandum de aliis rebus confabuler, & de sanitate non cogitem. Et sic videtur etiam voluntas instituentium signa virtualiter perseverare in suo effectu, nempe significatione signorum, seu actuali productione cognitionum de re significata.

797. Si ulterius petas, quodnam objectum habeat hæc volitio instituentium signa, vel quid velit. Resp. quod pro objecto habeat, aut velit ipsa signa, & eorum significationem, e. g. velit voces, & eorum significationem: & quidem significationem in actu secundo, saltem conditionate, ita, ut, si aliqua cognitio alicujus rei sit producenda mediantibus vocibus, ea potius producat mediantibus istis,

illis, quam aliis. Vult autem hæc volitio signa, aut voces certo modo tendendi, qui ea denominat instituta, & potest dici institutivus, atque ab experientia satis est notus: sicut scilicet lex, si rem aliquam precipit, eam vult certo modo tendendi, qui eam rem denominat præceptam: cui contrarius est modus tendendi alius, quo lex tendit in rem, quam prohibet. Eadem volitio insuper habet pro objecto partiali, & vult seipsam; quia nempe per seipsam vult instituere signa, vel voces.

798. Dico 3. Vis significativa signorum in actu secundo est actualis productio cognitionis rei significatæ. Prob. facile. Ista vis nihil est aliud, quam actualis significatio, vel actualis ductio in cognitionem alterius: sed hæc est actualis productio cognitionis rei alterius, seu significatæ: ergo. maj. & min. cuique facile patent: quomodo autem signa producant cognitionem, vel in eam influant, quæstio est, quæ spectat ad Physicam, non ad Logicam.

Noto hic, juxta quosdam vim significativam in actu secundo, præsertim signorum ad placitum, non flare in productione qualicumque cognitionis, sed talis, vi cujus cognoscenti signum innotescat res ipsa, ad quam significandam signum determinate institutum est: sic, ajunt, vis significativa vocum non stat in qualibet cognitione, vel auditione earum; sed in earum intelligentia; nam, si voces non intelliguntur, etiam non intelligitur earum significatio, adeoque non ducunt in cognitionem rei significatæ.

799. Juxta alios autem ad vim significativam in actu secundo, signorum etiam ad placitum, sufficit productio cognitionis alicujus rei a signo distinctæ, etiam indeterminate sumptæ; alias, ajunt, sequeretur aliquid valde durum, & contra communem sensum, nempe, quod confessarius non posset dici alloqui poenitentem, latini idiomatis ignarum, dum eum absolvit, nec verba absolutionis esse signum respectu istius; quia hic non intelligit, quid ea verba determinate significant, sed tantum cognoscit, ea significare aliquam liberationem a peccatis.

Puto, quod, sicut ab aliis causis potest profuere quandoque perfectior, quandoque minus perfectus esse-

effectus effectus, ita possit dici, quod etiam a signis possit provenire, quandoque perfectior, quandoque minus perfecta significatio in actu secundo; & hinc puto, posse dici, quod productio cognitionis alicujus rei, etiam indeterminate sumptæ, a signo distinctæ, jam sit aliqua significatio in actu secundo, sed minus perfecta, quam sit productio cognitionis rei, per voces ex. gr. rite intellectas determinate significatæ. Sed res hæc non est magni momenti, nec est operæ pretium, ut in ea explananda diutius immoremur.

800. Objic. 1. contra 1. conclus. Fumus e. g. est signum naturale ignis, ex dictis num. 785. & tamen ejus vis significandi in actu primo consistit in voluntate, & beneplacito Dei: ergo prima conclusio non subsistit. prob. 2. p. ant. connexio fumi cum igne provenit ex voluntate, & beneplacito Dei: sed hæc connexio ex dictis num. 793. est ejus vis significandi: ergo. Resp. neg. 2. p. ant. ad prob. dist. maj. connexio illa provenit ex voluntate Dei, qua voluit fumum ab igne produci. conc. maj. qua voluit eum in signum ignis instituere. neg. maj. & conc. min. neg. conseq. Non est idem, rem velle producere, vel produci, & in signum instituere; alias Deus, qui omnia produxit, etiam signa hominibus de facto usitata instituisset, adeoque instituisset hederam in signum vini, & stramineum circulum in signum cerevisiæ &c. que sunt ridicula. Unde Deus produxit quidem connexionem fumi cum igne, sed eum non instituit in signum ignis, & fumus ex natura sua habet, quod sit signum ignis.

801. Objic. 2. contra 2. conclus. Vis significativa signi, etiam ad placitum, est ipsi intrinseca: sed voluntas instituentium non est ipsi intrinseca: ergo non identificantur. Resp. dist. maj. vis significativa est intrinseca signo ad placitum concretive sumpto, seu pro toto concreto, ex subjecto, & forma constituto. conc. maj. est intrinseca signo etiam denominative sumpto, seu tantum pro recto, aut subjecto recipiente denominationem. neg. maj. & dist. proportionaliter min. neg. conseq. Sic hederæ ex. grat. specificative sumpta non est determinata ad significandum vinum, sed ad hoc in se est indiffe-

rens:

rens, at determinatur ad eam significationem, per voluntatem instituentium, tanquam per formam dominantem, quæ forma intrinseca est, non quidem hederæ denominative sumptæ, sed concretive sumptæ, seu toti huic concreto, *Hederæ ad vinum significandum instituta*.

802. Ob. 3. Quando cognoscitur vis significativa signorum ad placitum, e. g. vocum, non cognoscitur voluntas instituentium: ergo non sunt idem. Confir. Vis significativa vocum semper manet: voluntas instituentium non semper manet: ergo non sunt idem. Resp. dist. ant. non cognoscitur formaliter voluntas instituentium. conc. ant. non cognoscitur realiter. neg. ant. & conseq. Res hic se habet, ut in rationali realiter cognito, quando videtur animal a longe, de quo supra num. 447. Ad confir. dist. 1. p. ant. vis significativa manet semper physice. neg. ant. manet semper moraliter. conc. ant. & proportionaliter dist. 2. p. ant. neg. conseq.

803. Manent scilicet, tam vis significativa, quam voluntas instituentium eodem modo, scilicet moraliter, de qua perseverantia morali dictum num. 795. Noto tamen, aliud esse vim significativam, aliud signum denominative sumptum: istud potest manere, vel actu dari physice, & sepe etiam manet, vel actu datur, e. gr. hederæ sepe manet, & vox sepe actu physice datur, quando non amplius manet, vel actu physice datur vis significativa (sicut actu, seu physice datur Doctor, quando non amplius datur actus publicus, quo fuit creatus) hoc autem sufficit, ut possit dici, quod detur physice signum, seu aliquid significativum, ex. gr. vox significativa; nam per hoc tantum significatur, quod detur physice subjectum, quod recipit denominationem significativi, five, quod detur signum, vel significativum denominative sumptum.

804. Ob. 4. Si quis putaret vocem *Equus* significare lapidem, tunc quoties audiret eam vocem, toties ei significaretur lapis, licet ea vox non esset ad significandum lapidem instituta: ergo vis significativa vocum non consistit in voluntate instituentium. Resp. neg. ant. non enim tali re ipsa significaretur lapis, sed tantum ob suam erroneam persuasionem

Tom. 4

T

ipse

ipse putaret, eum sibi significari: & omnes dicerent, talem esse deceptum; sicut scilicet, si quis putaret, stramineum circulum, ante domum pendulum, significare vinum vendibile, deciperetur, & petens ibi sibi vendi vinum, derideretur; neque enim presumptio significationis facit signum, sed institutio: sicut etiam presumptio obligationis non facit legem, sed voluntas superioris. Nec dicas, leges etiam existimatas obligare ratione conscientiae erronee; nam in talibus casibus obligat lex reflexa vere existens, de qua plura Theologi.

805. Ob. 5. Potest audiens perfectius intelligere vocem, quam loquens, vel etiam eam instituens: sive potest vox audienti perfectius rem aliquam significare, quam loquenti, vel instituenti: ergo vis significativa non habetur ex voluntate instituentis. ant. patet in eo casu, quo quis, qui nunquam vidit urbem aliquam, e. gr. Parisiensem, loquitur de ea alicui, qui eam vidit; nam in tali casu audiens longe clarius intelligit, quid sit urbs Parisiensis, quam loquens: & idem potest contingere instituenti vocem, e. gr. si quis princeps jubeat aedificari urbem, & etiam nomen ei imponat, dein antequam illam urbem viderit, loquatur de ea architecto, qui praesens aedificationem urbs.

806. Prob. jam etiam conseq. Instituens vocem non potest per suam voluntatem voci tribuere vim significandi, nisi illud, quod ipse percepit, & quomodo percepit: ergo, quia in datis casibus vox significat aliquid amplius, vel perfectius, non habet eam vim significandi ex voluntate instituentis. Resp. conc. ant. neg. conseq. ad prob. om. ant. neg. conseq. vel potius ejus suppositum, scilicet, quod vox tali audienti perfectius significet; nam, quod talis auditor rem clarius intelligat, non provenit ex sola significatione vocis, sed ex aliis speciebus clarioribus, quas aliunde habet, e. gr. ex oculari visione urbis Parisiensis, quae species occasione audita talis vocis excitantur, & ad clariorem cognitionem determinant.

Alias deberet admitti, quod vox *Deus* representet clarissime Deum; nam Beati eam vocem audientes Deum clarissime, & intuitive cognoscunt, & adhuc infinites clarius ipse Deus: hoc autem admitti non

potest; quia hac ratione Deus non amplius ineffabilis esset. Dixi om. ant. nam alii istud negant, & volunt, institutorem potuisse tribuere voci majorem vim significandi, quam ipse intellexerit: sicut, si Pontifex e. g. tribueret alicui omnem potestatem, quam posset tribuere, posset fieri, ut ipse non intelligeret, quantam potestatem tribueret. Mihi sufficit responsio prior.

807. Ob. 6. contra 3. conclus. Si signorum, etiam vocum, significatio in actu secundo consistit in actuali productione cognitionis in percipiente signum, e. g. in audiente, tunc absolutio sacerdotis, latinis verbis pronunciata, esset invalida respectu poenitentis, non intelligentis linguam latinam: hoc est falsum: ergo. prob. ma. verba sacramentalia, ut sint valida, debent esse significativa: sed verba latina non essent significativa respectu talis poenitentis: ergo non essent valida. prob. mi. in non intelligente non producerent ullam cognitionem, vel conceptum: ergo non essent significativa. Et potest hoc argumentum fortius urgeri in infante, quem sacerdos per formam baptismi alloquitur.

808. Resp. neg. ma. ad prob. dist. ma. verba sacramentalia debent esse significativa in actu primo. conc. ma. in actu secundo, etiam respectu illius, ad quem diriguntur. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. ad hujus prob. dist. ant. non producerent in non intelligente ullam cognitionem in actu secundo. om. ant. non producerent in actu primo. neg. ant. & dist. conseq. ergo non essent significativa in actu secundo. om. conseq. in actu primo. neg. conseq. Dixi om. ant. nam, ut dictum *num. 799.* in tali poenitente producitur a verbis absolutionis falsam aliquis conceptus, seu cognitio, alicujus absolutionis a peccatis in genere, vel indeterminate sumpta, quod videtur sufficere.

Interim tamen, ut verum fatear verba formae baptismi in infante neque talem cognitionem possunt producere: & idem dicendum de absolutione data moribundo sensibus destituto; unde debet sufficere, si verba sacramentalia in actu secundo intelligantur a pronunciante, vel in isto producant aliquam cognitionem: respectu vero eorum, ad quos diriguntur, debet sufficere, si sint signa in actu primo.

809. Dices. Verba sacramentalia neque sunt signa in actu primo, respectu infantis, vel moribundi, si significatio in actu secundo stet in productione cognitionis: ergo. prob. ant. hæc verba non habent vim producendi aliquam cognitionem in infante, vel moribundo: ergo. Resp. dist. ant. non sunt signa in actu primo, seu non habent vim significativam in actu primo. neg. ant. non habent vim significativam in actu primo proxime expedito. conc. ant. & neg. conseq. ad prob. iterum eodem modo dist. ant. & neg. conseq.

Per signum in actu primo aliud non intelligitur, quam causa ex se potens producere cognitionem, vel actualem significationem: possunt autem verba sacramentalia esse tales cause, etsi ob impedimentum aliquod extrinsecum, e.g. ob incapacitatem audientis, ab effectu suo, seu producenda cognitione impediuntur; nam ad producendum effectum non tantum requiritur causa, sed plura alia, quæ actum primum reddunt proxime expeditum: sic etiam ignis est causa in actu primo alterius ignis, licet sæpe ab isto producendo impediatur.

ARTICULUS III.

Quid, & Quomodo significant Voces Humanae.

810. **S**ermo est hic de vocibus articulatis; nam gemitus, suspiria, risus, & similia, significant naturaliter certum animi affectum, ut clarum est omnibus; unde non de istis nunc queritur, sed de articulatis vocibus, quæ linguas, seu idiomata variarum nationum constituunt. Ubi incidenter noto, has voces articulatas Aristotelem dividere in *nomen*, & *verbum*, ex quibus componitur *enunciatio*, seu *propositio*, de qua actum a num. 66. reliquas autem voces, ut *adverbia*, *coniunctiones* &c. Philosophus non curavit, quia non sunt, ut ajunt Comimbricenses in 1. *Periherm.* c. 2. propriè partes enunciationis, sed tantum partium adjuncta, vel complementa.

811. Est autem *Nomen* ex Aristotele 1. *Periherm.* c. 2. *Vox significativa secundum placitum* (nempe habens

Quid, & Quomodo significant &c. 425 habens significationem ex placito hominum) *sine tempore* (hoc est, significat suum objectum præcindendo, an unquam extiterit, vel existat, vel extitutum sit) *cujus nulla pars significativa est separata: id est, ut non singule syllabæ, seu partes nominis aliquid significant, sed tantum omnes simul.*

Nam licet aliquando aliqua pars se sola posita haberet aliquam significationem tamen eam non habet, quando constituit nomen. Exemplum ponit Philosophus *loc. cit.* nomen *equiferus*, & c. 4. nomen *forex*, in quibus nominibus partes *ferus*, & *rex*, non significant id, quod significant, si se solis tanquam integra nomina ponerentur: ex quo inferitur, quod, quando dicitur *respublica*, etsi propter conjunctionem videatur proferri unum nomen, revera proferantur duo: & idem de aliis quibusdam dicendum.

812. Jam *Verbum* definit, seu describit Aristoteles 1. *Periherm.* c. 3. dicens: *Verbum autem est, quod significat tempus* (quia scilicet verbum semper effertur, vel in presenti, vel in preterito, vel in futuro, ut per se notum est) *cujus pars nihil significat seorsum* (scilicet eodem modo, ut de nomine dictum est) *& est semper eorum, quæ de altero prædicantur*: hoc est, ponitur semper ex parte prædicati, vel loco istius. Quæ fufus exponere non est operæ pretium: sicut etiam non est operæ pretium, pluribus discutere, an hæc definitiones sint exacte, an non etiam nomina participia significant aliquid cum tempore, & similia levia; videri possunt Comimbricenses in 1. 1. *Periherm.* c. 2. & 3. His breviter præmissis.

813. Dico 1. Voces quilibet significant naturaliter loquentem, & aliquem conceptum, quem habet loquens de voce, item volitionem proferendi eam vocem. Prob. Voces sunt effectus loquentis, non minus, quam fumus est effectus ignis: item voces sunt etiam affectus alicujus conceptus, seu cognitionis, ac etiam volitionis, vel certe ordinariæ cognitionem, & volitionem pro priori præsupponunt, tanquam aliquam necessariam conditionem, adeoque tanquam quasi causam; ordinariæ enim nemo loquitur, nisi cognoscat, vel intelligat aliquo modo voces, easque velit proferre: ergo voces tan-

quam effectus significant loquentem, item cognitionem, & volitionem, tanquam causas, seu ducunt in cognitionem istorum. Et hoc controversum nemini est: sed controversia est, an, & quid, & quomodo, significant ex institutione hominum voces articulate, an scilicet res a loquente, & ejus conceptu distinctas, vel an tantum conceptus, aut cognitiones.

814. Non autem procedit quæstio de vocibus, institutis ad significandas cognitiones, quales sunt *cognitio, intellectus, conceptus, operatio mentis, &c.* quæ significant conceptus tanquam objecta, quamvis sub hac ratione etiam conceptus sub nomine rerum possint venire. Neque etiam procedit quæstio de quibusdam particulis, e. g. *nisi, si, sed,* & similibus, uti neque de terminis syncategorematicis &c. quamvis enim aliqui velint, etiam similes voces significare aliquid extra intellectum, tamen mihi probabilius videtur, eas tantum significare certum modum tendendi propositionis: verum de his nihil decidimus, sed tantum hic agimus de vocibus, quæ juxta omnes saltem mediate significant aliquid extra intellectum, quales sunt *homo, lapis, lignum, &c.* His positis,

815. Dico 2. Voces significant res, a loquente, & ejus conceptu distinctas. Prob. Adamus *Gen. 2. v. 19.* imposuit omnibus animalibus nomina, quæ significant ipsa animalia, adeoque res: item, cum res non possimus ore proferre, nec semper presentes sistere, ideo in commercio humano substituumus illis voces: ergo istæ debent nos ducere in cognitionem rerum, seu eas significare.

Confr. Si voces non significant res, tunc omnes propositiones vocales, vel sunt veræ, vel mendaces, & nulla est tantum materialiter falsa: sed hoc admitti non potest: ergo. prob. ma. si voces tantum representant conceptus, tunc vel propositiones representant conceptus, qui dantur in mente, & sunt veræ: vel representant conceptus, qui non dantur, & sunt mendaces; nam materialiter falsæ tantum possunt esse ex eo, quod representent conceptum verè existentem, & tamen disformem objecto, sive rei, atqui, si res non est objectum significatum per vo-

ces

ces, tunc ratione hujus disformitatis propositionis vocales non sunt falsæ; quia sunt conformes toti suo objecto, nempe conceptui, licet hic sit disformis objecto: ergo

816. Dico 3. Voces non tantum quomodocumque, sed immediate significant res. Prob. Loquens per voces intendit immediate ducere audientem in cognitionem rerum: ergo voces immediate significant res. prob. ant. concionator e. g. dicens, Deum esse colendum, & non offendendum, non vult, ut populo prius innotescat suus conceptus, & ex hoc primum mediate Deus: sed vult, ut saltem cum conceptu etiam immediate innotescat Deus: ergo.

Confr. Voces substituuntur conceptibus: ergo debent immediate idem significare, quod significant conceptus: sed hi immediate significant res: ergo. prob. 1. conseq. si quis vellet e. g. in teatro habere statuam Cæsaris, ut ei tanquam Cæsari exhiberet honorem: at post diligentiam in inquisitione adhibitam non posset statuam acquirere, adeoque ei substitueret imaginem pictam, & huic dein exhiberet honorem, ista pictura juxta omnes representaret immediate Cæsarem. videatur Arriaga *disp. 13. Log. sec. 2. n. 32.*

817. Dico 4. Voces significant etiam aliquos conceptus determinatos de rebus. Prob. 1. Aristoteles 1. *Periherm. c. 1.* ait: *Sunt ergo ea, quæ sunt in voce, earum, quæ sunt in anima, passionum nota:* ubi per passiones intelligit (ut habent Conimbricenses in l. 1. *Periherm. præfat. de scopo, institutoque &c. & c. 1. commentar.*) intellectiones; nam Philosophus 3. *de anima summa* 1. c. 1. supponit, quod intellectio sit passio: & hinc hoc assumendo tanquam conditionem, atque dicendo (*text. 12. Si intelligere pati quoddam est*) infert, intellectum non esse impassibilem: & hæc certe passiones animæ non sunt objecta, extra animam existentia, ut est per se clarum: ergo etiam conceptus significantur per voces.

Prob. conclus. 2. Juxta communem vocem significant res ut substantes conceptibus, & hinc pro diversitate conceptuum, seu cognitionum, etiam eidem rei imponuntur diversa nomina: sic e. g. idem

homo, modo dicitur animal, modo rationale: ergo debent ex vocibus saltem aliquo modo colligi conceptus, quos loquens de objecto locutionis habet: ergo debent voces etiam aliquo modo significare conceptus. Confir. 1. ex Conimbricensibus in l. 1. Periber. c. 1. q. 3. n. 2. Si voces non significant etiam conceptus, non datur mendacium: hoc est falsum: ergo. prob. ma. mentiri est contra mentem ire, seu loqui aliter, ac quis mente conceperit: hoc non fit, si voces non significant conceptum, quem loquens de objecto habet: ergo. Confir. 2. Juxta communem dicuntur voces inventæ ab hominibus ad communicandum sibi mutuo conceptus, quod Ovidio *controv.* 8. *Log.* p. 3. *num.* 8. gratis limitat ad aliquas tantum voces: ergo voces debent etiam conceptus significare.

818. An autem voces significant conceptus etiam immediate, sicut res: an vero eos significant tantum mediate, & argutive ex rebus, ita ut audiens loquentem, immediate quidem concipiat res, atque ex his dein primum inferat, quod loquens habeat tales, vel tales determinatos conceptus de rebus, non multum refert: & sunt auctores in utramque partem. Ut tamen verum fatear, inclino in eorum opinionem, qui dicant, voces etiam immediate significare conceptus; nam ex re ipsa, vel objecto a parte rei cognito, non video, quomodo quis possit determinari ad cognoscendum potius hunc, quam alium conceptum, quem loquens de objecto habeat; e.g. potius conceptum rei adequatum, vi cuius objectum e.g. dicatur homo, quam conceptum inadæquatum, vi cuius dicatur animal &c. nam ad tales conceptus objectum ex se indifferens est, adeoque ex ipso colligi, vel inferri nequit talis conceptus, sed debet hic immediate per voces significari: verum hæc non sint dicta per modum conclusionis, quam firmiter velim asserere.

819. Hoc tamen firmiter tenendum, voces non significare conceptus ex parte objecti, seu tanquam suum objectum; objectum enim subjecti, & objectum prædicati debent inter se identificari: item in syllogismo debet dari identitas duorum objectorum in tertio: at neque conceptus identifi-

can-

cantur inter se, neque in tertio. Unde voces sunt quidem signa suppositiva rerum, ac tantum manifestativa conceptuum, de quibus a n. 787. Ex quo iterum inferitur, quod voces pro objecto habeant res, non vero conceptus; nam illud dicitur objectum vocis, pro quo ipsa supponit, & de quo debet verificari propositio: non vero illud, quod quomodocumque significatur a voce, ut conceptus; alias etiam loquens esset objectum suarum vocum. videatur Smiglecius *disp.* 12. *Log.* q. 1.

820. Si quæras, quid ergo intelligatur a Philosophis, per illum communiter receptum modum loquendi: *Voces significant res ut substantias conceptibus.* Respondetur illud ut significare idem, ac sicut, sive ad eum modum, & sensus illius modi loquendi est: Voces non exprimentur res quomodocumque, sed ad eum modum, quo illud exprimentur conceptus; nam, sicut sunt aliqui conceptus abstractivi, vel inadæquati, qui rem tantum inadæquate, vel imperfecte exprimentur; ita etiam sunt aliquæ voces, quæ rem tantum inadæquate, & imperfecte exprimentur, & ita conceptui proportionantur: tales sunt ens, animal &c.

Scilicet ad omnem locutionem præsupponitur conceptus, seu cognitio (nam de re omnino incognita non loquimur) & ad mensuram conceptus, seu juxta majorem, vel minorem ejus perfectionem, accipiuntur voces, rem vel perfectius, vel imperfectius exprimentes; unde conceptus est causa moralis, quare hæc potius, quam illæ voces adhibeantur: & hinc voces tanquam effectus significant conceptum tanquam suam causam: & ex vocibus colligimus, adesse in mente loquentis hunc, vel illum conceptum, pro quo tamen voces non supponunt.

821. Dico 5. Voces significant determinatas res a loquente distinctas, & determinatos conceptus, non naturaliter, sed ex libera institutione, & placito auctorum linguarum, seu idiomatum: sive dein Deus, sive homo, unam, vel plures, instituerint linguas. ita communissime omnes. Prob. conclus. quoad 1. partem. Non potest ostendi in vocibus ulla connexio naturalis cum rebus, aut conceptibus determinatis: ergo non sunt istorum signum naturale ex *num.* 785. prob. ant. negative; cum opposi-

430 Pars I. Disp. V. Quest. I. Art. IV.
tuni minime possit probari, ut patebit ex solutione
objectionum.

822. Prob. conclusio quoad 2^{am} partem. Imprimis
Aristoteles 1. *Periherm.* c. 4. ait: *Est autem oratio
omnis quidem significativa . . . secundum placitum.*
Dein voces aliquo modo significant: non autem si-
gnificant naturaliter: ergo ex libera institutione, aut
placito institutorum, qui has potius, quam alias, vo-
ces elegerunt, ad significandas certas res, vel co-
gnitiones. Sic Deus elegit has potius, quam alias
voces Hebraicas, earumque notitiam infudit Adamo:
iterum alias elegit, & infudit septuaginta duabus
familiiis ad turrim Babylonicam, ubi probabiliter or-
tum habuere linguae dictae *matrices*: in quibus præ-
ter Hebraeam, (que fuit omnium prima, & adifica-
tione turris Babylonica longe anterior) videntur esse
Chaldaica, Græca, Latina, Sclavonica, Germana
&c. ex quarum commixtione, vel confusione, aut
corruptione, natae sunt postea aliae. Sic ex Hebraea,
& Chaldaica nata est Syriaca: ex Latina, & Ger-
mana natae sunt Italica, Gallica, & Anglica: ex
corruptione Latina item nata est Hispana: ex muta-
tione Sclavonica natae sunt Hungarica, Polonica,
Bohæmica &c.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

823. **O**B. 1. contra 3. conclus. Voces juxta com-
munem significant res mediante conceptu:
ergo non significant res immediate. Confr. Scriptu-
ra immediate significat voces, & mediate res: ergo
etiam voces significant immediate conceptus, & me-
diate res. Resp. neg. consequ. Illud mediante conce-
ptu tantum significat idem, ac interveniente conce-
ptu, qui scilicet est causa, cui hæc potius, quam
aliæ voces adhibeantur ad rem exprimendam, ut ex-
plicatum est n. 820.

Ad confr. *Attiaga disp. 13. Log. sec. 2. n. 35.* neg-
gat consequ. ego neg. ant. Scriptura etiam significat
immediate res; neque enim, qui tantum scit legere
litteras Hispanicæ scriptas, (quia characteres Hispani
sunt

Quid, & Quomodo significant Voces &c. 431
sunt iidem cum Latinis) intelligit significationem il-
larum litterarum. (videatur *Oviedo controu. 8. Log.
p. 3. n. 13.*) & sic plurimi fatentur, se non intelli-
gere libros, e.g. Latinos, licet possint litteras bene
exprimere: & quis dicat, Moniales intelligere signi-
ficationem homiliarum, vel psalmodum, dum Horas
Canonicas recitant? E contra, si quis tota vita sur-
dus tamen intelligeret, quas res indicaret scriptura
(quod tamen naturaliter vix fieri posset) omnino in-
telligeret significationem scripturæ.

824. Ob. 2. contra 4. conclus. Voces supponunt tan-
tum pro rebus: ergo non significant simul conceptus.
Confr. Propositiones mendaces non significant conce-
ptus: ergo neque veræ. Resp. neg. consequ. Plura
in hanc rem dicta vide *num. 819.* Ad confr. neg-
ant. Propositiones etiam mendaces significant conce-
ptus, non qui dantur, sed qui deberent dari in men-
te loquentis; unde etiam sunt signa illorum conce-
ptuum, sed fallibilia, & falsa, ac mendacia. Ne-
que enim ad signum ut sic requiritur, ut necessario
semper adsit significatum, quando adest signum: sed
hoc requiritur tantum ad signum infallibile, quale
ex se non est propositio, vel locutio humana. Et cur
non possit etiam ante fores pendere circulus stramine-
us, etsi cerevisia jam sit omnis vendita, aut alias
exhausta?

825. Ob. 3. Voces, vel propositiones delirantium,
aut somniantium non significant conceptus: item ne-
que voces psyttaci: ergo. Confr. 1. Voces Moni-
achum cantantium in choro, vel puerorum declaman-
tium in theatro, dum non intelligunt, quod dicunt,
non significant conceptus: ergo voces saltem non sem-
per significant conceptus. Confr. 2. Sapissime audimus
diu aliquem loquentem, & tantum cogitamus
de rebus ab eo dictis, & nunquam de ejus concepti-
bus: ergo non ducimur a loquente in cognitionem
conceptuum, & voces istos non significant. Resp. dis-
tant. & istæ sunt voces humane, humano modo pro-
latae. neg. ant. non sunt voces humane, humano mo-
do prolatae. conc. ant. & neg. consequ. Voces, ut di-
ximus n. 820. significant conceptus tanquam suas cau-
sas; quia supponuntur voces humano modo, sive a
conceptu previo causate.

Quando ergo patet, ut in delirantibus, psyttacis &c. quod conceptus non præcesserit, non possunt voces, saltem in his circumstantiis, conceptum proxime significare: fere sicut circulus stramineus, pendens adhuc ante domum, notorie a militibus penitus expilatam, non potest, etiam in actu primo, proxime significare cerevisiam vendibilem. Ad 1. confirm. dist. ant. voces Monialium, vel puerorum, non significant conceptus perfectos de vocibus, vel rebus. conc. ant. non significant conceptus imperfectos, aut confusos. neg. ant. & consequ. videantur dicta in simili n. 799. Ad 2. confirm. dist. consequ. ergo non ducimur in cognitionem conceptuum in actu secundo. conc. consequ. non ducimur in actu primo, quod sufficit ad signum. neg. consequ.

826. Ob. 4. Adam non imposuit nomina vocalia conceptibus, sed tantum rebus: ergo voces non significant conceptus, sed tantum res. Confirm. Voces, ut diximus n. 816. subrogantur conceptibus: sed isti significant solas res: ergo has etiam significant conceptus. Resp. dist. consequ. ergo voces non significant conceptus ullo modo. neg. consequ. non significant eos ex parte objecti. conc. consequ. hoc enim ad summam infertur ex antecedenti. Ad confirm. Syllogismus non est in forma. dist. tamen. ma. voces subrogantur conceptibus, ita, ut id significant, quod conceptus. conc. ma. ut tantum id significant. neg. ma. & dist. mi. significant solas res ex parte objecti. conc. mi. omni suo modo significandi. neg. mi. (nam conceptus etiam significant naturaliter intellectum) & neg. etiam consequ.

827. Ob. 5. Si voces significarent res, & conceptus, tunc omnes voces essent termini secundo intentionales, & æquivoci: atqui non sunt: ergo. Confirm. 1. Juxta nos propositio Judæi, fido animo dicentis: *Christus est Deus*: esset falsa, hoc dici non potest: ergo. prob. ma. in Judæo tali non daretur conceptus asserens Christum Deum: & tamen propositio affirmaret, dari talem conceptum: ergo. Confirm. 2. Juxta nos propositio: *Chimæra existit*: esset vera: & e contra propositio: *Petrus non est lapis*: esset falsa: hæc admitti non possunt: ergo. prob. ma. illarum propositionum sensus esset iste:

Cor-

Conceptus representans Chimæram est conceptus representans ejus existentiam: item: Conceptus representans Petrum non est conceptus representans ejus distinctionem a lapide: sed prior propositio est vera, altera falsa: ergo. Confirm. 3. Ista propositio: Petrus bibit: haberet hunc sensum: Conceptus Petri bibit: hoc est absurdum: ergo.

828. Resp. neg. ma. nam voces non significant conceptus ex parte objecti, quod tamen requiritur ad terminum secundo intentionalem: ad æquivocum vero requiritur, ut significet ex parte objecti diversa, ita, ut, quando significat unum, non significet alterum: sic e. g. canis, dum significat fellam, non significat animal latrabile: at voces simul, & semel significant res, & conceptus, sed hos non ex parte objecti. Ad 1. confirm. dist. ma. esset falsa, hoc est, mendax: quia nempe diceret, adesse aliquem conceptum, qui re ipsa non adesset. conc. ma. esset falsa materialiter, id est, disformis objecto. neg. ma. & dist. sic mi. neg. consequ. ad prob. dist. consequ. eodem modo. Ad 2. confirm. neg. ma. ad prob. neg. ant. non enim in illis propositionibus conceptus venit ex parte objecti, ut predicatum debeat ipsi identificari: sed sola res venit ex parte objecti, ut dictum n. 819. Ad 3. confirm. neg. iterum ant. ex modo dictis.

829. Ob. 6. contra 5. conclus. Voces sunt effectus conceptuum: ergo naturaliter significant conceptus. ant. & consequ. habetur ex num. 813. Confirm. Voces habent naturalem similitudinem cum rebus significatis, ex. grat. voces, mugitus, sibilus &c. ergo naturaliter significant. Resp. dist. ant. voces sunt effectus conceptuum, independenter a libero beneplacito institutorum linguæ. neg. ant. dependenter ab isto. conc. antec. & neg. consequ. Conceptus, vel affectus, non exigunt, ut ipsi, aut etiam res aliæ, ab ipsis cognita, vel volite, his potius, quam aliis vocibus exprimentur: sed auctoribus linguæ liberrimum fuit, has potius, quam alias voces determinare, ad hæc, vel illa aliis significanda, ut est per se clarum. Supposita autem institutione vocum, etiam conceptus concurrunt ad iis utendum, prout *144* mer. 813. dictum.

830. Ad confirm. dist. ant. aliquæ puræ voces habent

ali-

aliqualem similitudinem, eamque valde imperfectam, neque sufficientem, ad rem se sola satis intelligibiliter significandam. conc. ant. omnes voces habent similitudinem, eamque sufficientem. neg. ant. & conseq. Si quis coram rustico proferret eas voces *fibilus*, *mugitus*, certe is non intelligeret, iis denotari vocem bovis, vel serpentis. Sed etsi omittatur, in his, & paucissimis forte aliis vocibus, dari aliquam imperfectam similitudinem, quæ auctoribus linguæ potuit esse occasio, eas eligendi, & instituendi, tamen in innumeris nulla datur similitudo.

Quæ enim similitudo inter animal ferocissimum, & vocem *Leo* mollissimam? quæ similitudo inter affectum acerbissimum, & vocem mollem *odium*? & sic de infinitis aliis. Ut nihil dicam de æquivocis vocibus, quæ, cum disparatissima significant, similitudinem naturalem cum significatis habere non possunt. Accedit, quod, quæ naturaliter significant, eodem modo ubique apud omnes gentes significant: certum ubique significat ignem: at voces non ubique idem significant: certe vox *Laus* aliud longe significat Latinis, quam Germanis, uti etiam vox *Hur* longe aliud Hebræis, quam Germanis.

831. Ob. 7. Si voces non significant naturaliter res determinatas, tunc debuisset earum significatio per alias voces priores explicari, quæ debuissent naturaliter significare; alias iretur in infinitum: ergo melius dicitur, quod istæ voces, quibus utimur, naturaliter significant. Resp. Auctor primæ linguæ, atque etiam earum, quæ ortæ sunt ad ædificium turris Babel, probabiliter fuit Deus, qui absque aliis vocibus potuit hominibus infundere intelligentiam vocum. Si autem aliqua lingua primitus inventa fuisset ab hominibus, nullius alterius linguæ gnaris, debuissent prius nutibus, & aliis signis, qualibus aliquid explicamus surdis, invicem agere, & sic tandem vocum significationem inter se determinare, ac linguam instituere. in forma. neg. ant.

832. Ob. 3. In nostra sententia non potest explicari, quomodo pueri discant linguam maternam: sed hoc debet explicari: ergo. Confirm. Homo est animal natura sociabile: ergo naturaliter exigit voces summe necessarias ad commercium humanum. Resp. neg.

neg. ma. Pueri possunt addiscere linguam maternam per signa, & studium parentes imitandi; nempe, dum vident, ad has, vel illas voces, hoc, vel illud fieri, advertunt, se his vocibus in his, vel illis circumstantiis, debere uti. Ad confir. dist. conseq. naturaliter exigit voces, quæ naturaliter significant res. neg. conseq. quæ, vel naturaliter, vel ex placito, significant res. conc. conseq. Utique ad commercium humanum sunt necessarie aliquæ voces: sed æque serviunt voces ex beneplacito hominum significantes, quam, si naturaliter significant: sic etiam necessarie sunt homini vestes, sed non naturaliter tales; nam æque serviunt ab arte constructæ.

833. Ob. 9. Scriptura Sacra *Genes. 2. v. 20.* dicit: *Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animalia*: ergo illa nomina naturaliter significant animalia. Confirm. Voces brutorum naturaliter significant: ergo etiam voces hominum. Resp. neg. conseq. Ad summum evincitur ex eo textu, quod aliqua nomina jam prius ex placito fuerint imposita certis aliis rebus, cum quibus, quia animalia habebant similitudinem, ideo ab iis derivata nomina istis fuere imposita: quamvis nec hoc absolute evincatur; cum sufficere potuerit, quod similia animalibus, & illis rebus nomina imposita fuerint.

Ad confir. dist. conseq. ergo etiam aliquæ voces hominum, id est, non articulate, significant naturaliter, scilicet aliquos affectus &c. conc. conseq. voces articulate significant naturaliter res quascunque determinatas. neg. conseq. Ex hoc autem non sequitur, hominem esse quoad hoc brutis imperfectiorem; cum habeat totum id, quod habent bruta: insuper autem ad finem nobiliorem, nempe ad commercium humanum, habeat voces ex placito institutas, quarum notitiam potest sua industria sibi parare: sicut etiam ex eo homo non est imperfectior bove, quod non, sicut huic, cornua, ita etiam ipsi adnascantur arma; cum sibi possit sua dexteritate longe meliora arma parare.

834. Ob. 10. Dicuntur a quodam rege Egypti educari iusti infantes, ita, ut nunquam audirent loquentem hominem, tandem prorupisse in vocem *Bec* quæ

que Phrygius panem significat : ergo naturaliter significat ; quia a natura eam vocem doceridebuerunt. Confir. Attis filius Cræsi, a nativitate mutus, cum videret militem irruere in parentem, subito erupit in hanc vocem : *Miles ne occide Crasum* : sed hæc verba non potuit discere, nisi a natura ; cum muti a nativitate etiam sint surdi : ergo.

Resp. neg. conseq. Pueri illi potuerunt discere eam vocem a captis, inter quas teste Herodoto, qui id refert, versabantur, vel que sepe ab ipsis audiebantur : aut ex dæmonum illusionem id factum est, ad infandam superbia eam gentem, tanquam antiquissimam : vel etiam casu id potuit contingere, ut eam unam syllabam articulate pronunciarent. Cæterum etiam narratur de alio pæro, iussu famosi regis Mogorum Ackebar dicti, similiter involso, eum semper mansisse mutum. Ad confirm. neg. mi. Quamvis plerumque muti a nativitate, etiam sint surdi, ob lesos atriusque potentia nervos, tamen id non contingit semper : sed aliquando defectus loquela oritur ex aliquo ligamine solius linguæ, quod in filio Cræsi etiam contigerit, ita, ut ipse loquentes audire, ac etiam intelligere potuerit. Hoc ligamen dein, ex vehementi apprehensione periculi patri imminentis, fuerit ruptum, ita, ut voces, quarum significationem bene noverat, edere potuerit.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Veritate.

ARTICULUS I.

*Quid sit Veritas Transcendentalis,
& Predicamentalis.*

835. **V**eritas in genere (ut bene docent Conimbricenses in 1. Periherm. c. 1. q. 5. a. 1. ex S. Thoma in 1. Periherm. lect. 3.) est *habitus ad intellectum* ; nam, ut communissime omnes asserunt, ita se habet intellectus ad verum, sicut se habet voluntas ad bonum : adeoque, sicut bonum dicit ordinem, vel habitudinem ad voluntatem, quia nullum est

est bonum, quod non ab aliqua voluntate sit appetibile, ita verum dicit ordinem, vel habitudinem ad intellectum ; quia nullum est verum, quod non ab aliquo intellectu sit affirmabile, vel cognoscibile.

836. Dupliciter autem possunt res se habere ad intellectum, ut idem Angelicus *ibidem* docet, nempe, vel *ut mensura ad mensuratum*, vel *ut mensuratum ad mensuram* : & quidem *ut mensura* habent se res ad intellectum speculativum *tanquam mensuratum* : id est, ad actus ejus speculativos, quos res quasi metiuntur ; quia intellectus per actus speculativos in tantum dicit verum, in quantum eos actus elicit ad mensuram rerum, seu objectorum : sive in quantum elicit actus conformes objectis : & hæc conformitas dicitur *veritas formalis*, vel etiam *predicamentalis*, aut etiam *veritas in cognoscendo*, quæ, ut paulo post dicemus, est conformitas actus cum objecto.

837. At vero *ut mensuratum* habent se res ad intellectum practicum, *tanquam mensuram* : id est, ad ejus actus practicos ; quia intellectus practicus, seu cognitiones practicae, metiuntur veritatem practicam rerum ; nam res eatenus sunt practice verae, quatenus sunt conformes cognitionibus practicis, seu regulis dirigentibus ad earum effectiorem.

Cumque res omnes habeant hanc conformitatem respectu intellectus divini practici, rerum omnium artificis, sintque conformes cognitionibus Dei practicis, seu divine, ut ita dicam, arti, quæ ipsas, vel se sola, vel cum causis secundis, ex sua, vel aliena determinatione, potest producere ; hinc ista veritas, seu habitudo ad intellectum divinum practicum, datur in omnibus rebus, seu entibus : ideoque vocatur *veritas transcendentalis*, seu *veritas in essendo*. Ubi notandum, quod hæc veritas etiam detur in iis, quæ falsa vocantur ; nam etiam falsum aurum est verum aurichalcum : & pariter propositio formaliter falsa est transcendentaliter vera, seu vere habet omnia predicata, ad essentiam propositionis requisita.

838. Hæc *veritas transcendentalis*, ut recte docet Suarez *disput. 8. Metaphys. sect. 7. num. 24.* non est aliud, quam ipsa entitas rei, ita tamen, ut (prout addit